

KRAJEVNA SKUPNOST GABRJE

ZGODOVINSKI PREGLED

Najstarejše najdbe, ki so jih do sedaj odkrili na območju vasi Gabrje, segajo že v obdobje prazgodovine. To dokazuje prazgodovinska višinska naselbina Grace nad Gabrjem. Iz obdobja starejše železne dobe je najdenih več grobišč na območju Gomil. Skozi naše kraje pa so hodili tudi Rimljani, kar dokazujejo nameni ostanki rimskih grobov.

Vas Gabrje, ena izmed najstarejših vasi v novomeški okolici, se v pisnih virih prvič omenja l. 1229. Freiški škof Gerold je takrat prodal vojvodi Leopoldu VI. Babenškemu vsa svoja posestva v Slovenski marki za 1650 mark srebra. Med prodanimi posestvi je bil omenjen tudi Gabrje.

Vasi Gabrje in Jugorje sta bili podložni do 1850 gradovom in graščinam: Poganci, Kapitelj Novo mesto, Vrholovo, lastništvo Jenič, Prežek (cela vas Jugorje je tam pripadala), Šentjernej - župnišče. Vas je v veliki večini spadala pod župnijo Brusnice (prva omenba l. 1642), pozneje pod župnijo Brusnice, del vasi, zaselek Kandija (Baben), je pripadal župniji Šmihel/NM, pozneje Stopičam. Od leta 1898 spada celotna vas pod župnijo Brusnice.

Cerkev sv. Janeza Krstnika je bila zidana pred letom 1500, v času turških vpadov.

Iz Gabrja izhaja slovenski zdravnik dr. Ivan Zhuber pl. Okrog (roj. 1790). Bil je dober pedagog in cenjen praktični zdravnik. Zaslovel je zlasti 1837, ko je uspešno zdravil saskskega kralja Friderika Avgusta II. Njegova glavna zasluga je bil vztrajen boj proti širjenju homeopatije na Kranjskem.

Vas je močno zaznamovala živinska kuga l. 1864, ki je povzročila hudo revščino. Takrat je bilo v vasi 75 hiš, od tega 51 kmetov, 18 kočarjev in 6 gostavcev. Po letu 1880 se je začelo izseljevanje

v Ameriko. Ko se je vas z ameriškanskimi žulji malo opomogla, jo leta 1911 zajel katastrofalni požar. Zgorel je dobršen del vasi. Zaradi pogostih požarov v vasi so Gabrčani leta 1926 ustanovili gasilsko društvo.

Leta 1912 se je v Gabrju pričel organiziran šolski pouk. Najprej je potekal v hiši št. 106, ki je bila last Martina Skedja. Šolska stavba je bila na novo postavljena l. 1946. Tu je pouk potekal do leta 1978, ko se je v Brusnicah odprla nova šola.

Leta 1932 je bil z banovinsko pomočjo zgrajen vaški vodovod. Njegovo gradnjo so Gabrčani potrdili na referendumu. Otvoritev vodovoda se je udeležil ban Dravske banovine, dr. Drago Marušič. Ne gre pozabiti, da so Gabrčani zgradili vodovod v času hude svetovne gospodarske krize. Kmalu zatem, l. 1934, se je skozi vas reguliral še hudourniški Šumeči potok. V letih 1964/65 je bil vodovod obnovljen in razširjen.

Posebna mejnika v zgodovini vasi predstavljata I. in II. svetovna vojna. V času obeh vojn so Gabrčani plačali ogromen človeški davek. Med I. sv. vojno je veliko mož moralo oditi na fronto. Poglobila se je tudi revščina. Med II. sv. vojno je vas do septembra 1943 spadala pod italijansko upravo. Na Gorjancih so se zadrževale različne partizanske enote, med njimi najprej Gorjanski bataljon in kasneje Dolenjski odred. Ker si okupator ni mogel zagotoviti nadzora nad ozemljem pod Gorjanci, je v svoji nemoči številne vasi bombardiral, avgusta 1942 tudi Gabrje. Novembra 1942 so Italijani vas obstrlevali s topovi, balogardisti pa požgali več hiš. Med ofenzivo so Nemci 21. oktobra 1943 ustrelili 19 talcev in domačinov.

Italijanska vojska je z mobiliziranimi domačini v letu 1943 pod Gorjanci zaradi ugodne naravne lege (dober pregled nad območjem)

gradila utrjeno zaporo. Z njo so želeli preprečiti prehode partizanov z Gorjancev v vasi pod njimi. Na dveh glavnih poteh proti Hrušici in Brusnicam so bili postavljeni prehodi za prekanje zapore z italijansko posadko. Po italijanski kapitulaciji 8. septembra 1943 so bunkerje in pas boedece zice povečini podrli. Danes se so opazni ostanki v bližini Gabrja: Rutovec, Jurjevcev in Gomile.

Vas je dobila zaradi odločnega odpora proti okupatorju vzdevek Mala Moskva.

Sredi vasi je spomenik padlim borcem in žrtvam fašizma (postavljen l. 1946). Na vaškem pokopališču pa so v skupni grobnici pokopani borci NOV iz Gabrje in okolice ter šest borcev italijanske partizanske brigade Fontanot, padlih na tem območju (spomenik postavljen l. 1963).

Po II. sv. vojni je šlo kar nekaj vaščanov, ki niso imeli stree nad glavo, v t. i. objubljene kraje na Štajersko in v Vojvodino, od koder pa se jih je kmalu velika večina vrnila. Veliko vaščanov se je odselilo tudi v Kočevo, v 70. letih prejšnjega stoletja tudi v Avstrijo, Italijo in v Nemčijo.

Prvo električno svetilko so v vasi prižgala leta 1954, telefon pa je zazvonil leta 1964 v trgovini sredi vasi. Leta 1978 je v Gabrju svojo pot začel prvi bibliotek na Dolenjskem. Gabrje je redno obiskoval tudi potujoči kino. Po zgraditvi kulturnega doma so Gabrčani dobili lasten kinoprojektor. Kinopredstave so bile množično obiskane. Dvorana je gostila koncert popularnega dueta Ljupke Dimitrovske in Ivica Sarčevića Tečaj je imela skoraj več obiskovalcev kot je bilo prebivalcev v vasi. Gostila je tudi javno radijsko oddajo Koncert iz naših krajev.

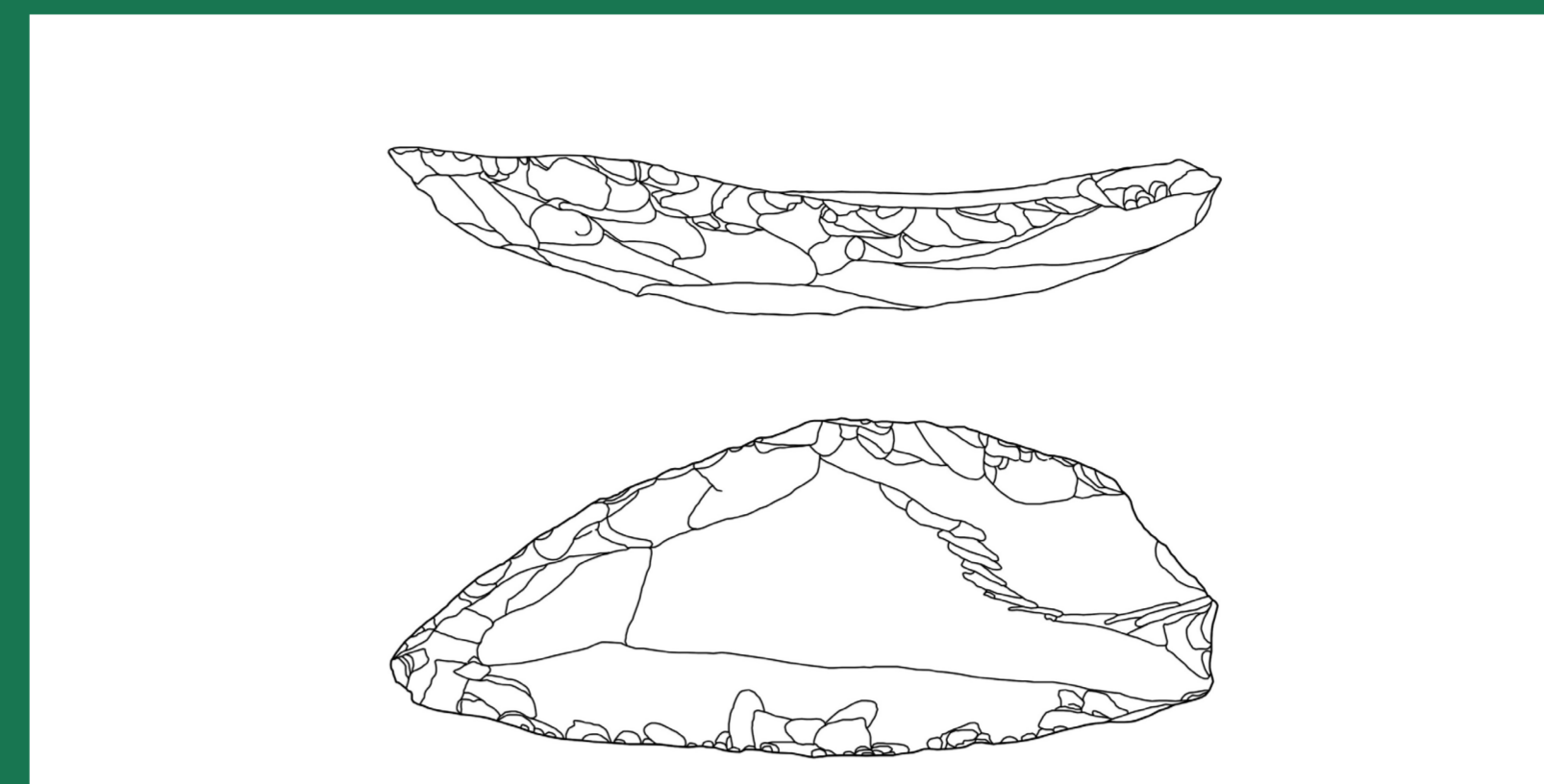
Leta 1979 so po zaslugi Gabrčanov asfaltirali cesto Ratež-Gabrje. Zaradi neposluha novomeške občine so se tedanji vodniki Gabrčani s prošnjo po pomoči odpravili kar na takratni Centralni komite v Ljubljano. Kmalu zatem so dela na cesti stekla. V mesecu decembru so se Dedku Mrazu krajani za tako darilo zahvalili v Dolenjskem listu. V tem obdobju je bila tudi s pomočjo občine, novomeških podjetij, jugoslovanske vojske in Gozdnega gospodarstva Novo mesto zgrajena makadamska cesta iz Gabrja na Gorjanice.

Leta 1974 je bila na gasilskem občnem zboru sprejeta odločitev o graditvi novega kulturnega doma s prostori za gasilce na Gomilah. Otvoritev je bila jeseni 1980. Stari dom sredi vasi so l. 1983 preuredili v gasilsko orodjarno, ki so jo 2019 porušili zaradi preureditve vaskega središča z avtobusnim postajališčem.

Gabrje je bilo pomembno tudi v osamosvojitveni vojni za Slovenijo. V vasi je bilo že jeseni 1990 tajno skladišče orožja Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ). V kulturnem domu na Gomilah se je 1991 zadrževala enota Teritorialne obrambe Republike Slovenije. Kar nekaj vaščanov pa je aktivno sodelovalo pri nalogah slovenske vojske in policije.

Med leti 2002 in 2014 so v Gabrju z lokalnim samoprispevkom, s pomočjo občine in evropskega kohezijskega sklada zgradili javno kanalizacijsko omrežje. Jugorje pa je v tem času dobilo neoporečno pitno vodo.

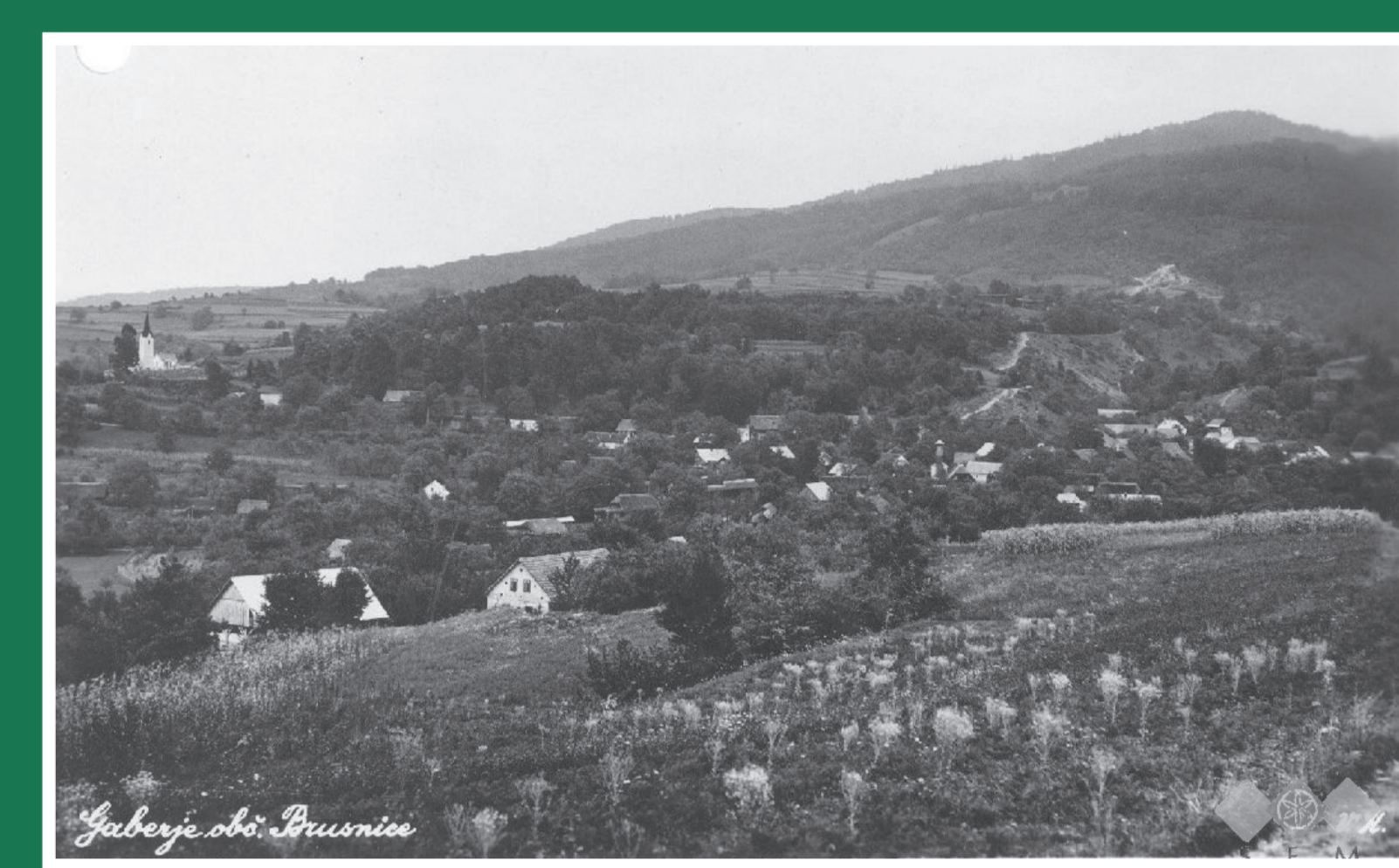
Gabrje je danes največje naselje v Podgorju z dobro razvito infrastrukturo.

Strgalo, najdeno na Gomili. Izdelano je bilo iz sivorjavega ročenca. Dolžina 8,8 cm, širina 3,6 cm. Glede na obliko bi ga lahko postavili v čas mlađe paleolitike (paleolitik - starejša kamena doba).

Strgalo, najdeno na Gomili. Izdelano je bilo iz sivorjavega ročenca. Dolžina 8,8 cm, širina 3,6 cm. Glede na obliko bi ga lahko postavili v čas mlađe paleolitike (paleolitik - starejša kamena doba).

OPIS VASI GABRJE

Vas Gabrje (380 m), tipično gručasto naselje, leži sredi Podgorja - razpolzanega sveta pod Gorjanci, v vzhodnem delu novomeške pokrajine. Nad vasio se proti jugovzhodu strmo dvigujejo Gorjanci. Celotno širše površje je močno razpokano. Od kamnin se tu menjavata sipar in laporni apnenec z dolomitom.

Vas se je razvila na robu kmetijskih površin. Ravni predeli so namenjeni kmetijstvu, bolj strmi predeli gozdu, najbolj razgiban teren pa je pozidan. Zaradi kraškega terena je bil za razvoj vasi pomemben tudi vodni vir. Skozi vas tečeta dva potoka, hudourniški Šumeči potok in Babni potok. Le-ta je zaradi stalnosti omogočal življenje na tem območju.

Poleg središnega naselja sestavljata vas Gabrje še zaselka Baben (Kandija) in Gabrska Gora s številnimi zidanicami. Druga največja vinska gorica so Kavce. V Gabrju sodijo tudi Planinski dom Gospodčina in bližnje stavbe. Od leta 1992 je v Gabrju uveden ulični sistem. Ob prvem popisu prebivalstva l. 1869 je imelo Gabrje 372 prebivalcev. Rest se je nadaljevala do leta 1931 (587 preb.). Od takrat naprej se število prebivalstva do danes ni bistveno spreminjalo (l. 2018, 597 preb.) Zanimivo je, da je vas pred drugo svetovno vojno štela približno enako število prebivalcev kot npr. Šentjernej ali Kostanjevica na Krki.

Krajevno središče poleg vasi Gabrje tvori tudi manjša vas Jugorje, ki se razprostira na planoti pri kilometru nad Gabrjem, južno od ceste proti Gorjancem.

V vasi sta na Gomilah kulturni in gasilski dom s športnim igriščem. Danes je tudi cerkev Sv. Janeza Krstnika s pokopališčem in mliško vežico. V Gabrski Gori je dom za starejša občane, v središču vasi stara šola in trgovina ter trije gostinski lokali, v katerih vam bodo zagotovo prijatni domačini ob dolenjskem posebezu, cvičku, povedali marsikatero anekdoto o kraju in ljudeh, ki prebivajo pod Gorjanci.

V preteklosti se je večina prebivalstva preživljala s kmetijstvom. Danes je nekoliko obrnjeno, saj ljudje večinoma odhajajo na delo v Novo mesto. Vas se tako bolj ali manj spreminja v spalno naselje. Delež obdelovalnih površin se zmanjšuje, veliko se jih zarašča z gozdovi. Ta ugotovitve še zlasti velja za Gorjanice pod Gospodično, kjer so se še nekaj desetletij po drugi svetovni vojni razprostirale številne košenice, ki pa so danes večinoma že zaraščene. Silko delno popravlja nekaj mladih kmetov, ki zahvaljujoč sodobni kmetijski mehanizaciji vzdržujejo nekdanjo podobo krajine.

Gabrje krasi prelepa in neoprijemna narava, ki v svoje okrilje vabi številne obiskovalce in pohodnike na Gorjanice. Začetek poti je parkirišče na koncu ulice Šumeči potok. Od tu se lahko mimo Planinske doma pri Gospodični (822 m) spuznete na najvišji vrh Gorjanice - Trdinov vrh (1178 m). Tik pod domom pri Gospodični se nahaja studenec Gospodčina. Janez Trdina, ki je v svojih Bajkah in povestih o Gorjancih slikovito opisoval našo pokrajino, v bajki Gospodčina pripoveduje, da se je bolna in postarana mehvska grajska gospa po njenem zaužitju pomladila in ozdravela.

CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA

Gabrje ob cesti na Trdinov vrh slikovito zaokroža zgodnjebaročna cerkev sv. Janeza Krstnika s pokopališčem, mliško vežico in spomenikom padlim žrtvam II. svetovne vojne. Ob cerkvi stoji starodavna lipa z več kot petmetrskim obsegom.

Po ugotovitvah ZVKD Novo mesto naj bi cerkev zgradili pred l. 1500 v času turških vpadov. Cerkev s pokopališčem stoji na isti nadmorski višini, kot so Gomile, kjer so ostanki pokopališča iz stare železne dobe.

Cerkev ima tri oltarje. Glavni oltar je posvečen Janezu Krstniku in je tip zlatega oltarja s stilsko značilnostjo 17. stoletja. Iz istega obdobja sta tudi oba stranska oltarja. Levi je posvečen bl. Devici Mariji, desni pa Antonu Puščavniku. Cerkev ima tudi križev pot z napisi v bohoričici in je delo znanega poznobaročnega slikarja in rezbarja Postila iz 2. polovice 18. stol.

Kip Antona Puščavnika je zanimiv od leta 1864, ko so po živinski kugi vaščani zaprosili prošta v Kapitju v Novem mestu, da lahko v januarju slavijo dan sv. Antona. Bilo je tako hudo, da bi prej našel šivanko, ki se je izgubila v vozu slame, kakor pa kozarec mleka v vasi.

Leta 1919 je bil v zvonik dvignjen veliki zvon (677 kg). Njegova predhodnika sta bila odpeljana za vojaške potrebe v I. sv. vojni. V II. polovici 80. let so pokopališče razširili in zgradili pokopališko vežico.

Cerkev je razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena. Vsakolnetemu "žeganju" v čast Janeza Krstnika se od leta 2000 pridružuje že tradicionalno kresovanje. Vse skupaj pa je od leta 2007 del krajevnega praznika Gabrja.

JUGORJE

Jugorje je manjša gručasta vas v Krajevni skupnosti Gabrje. Leži vzhodno nad vasio Gabrje. Je najvišje ležeča vas v občini Novo mesto na nadmorski višini 449 m.

Ime je najverjetneje dobila po dogodku "robutanja" hrške medenke. Starejša revna ženica se je preživljala s prodajo brusk. Ko so dozorele, jih je pred njo začel obirati nepridiprav. Ker ga ženica ni mogla pregnati, je pod drevesom nemočno tarnala: "Ju, gor je! Ju, gor je!"

Pomembnejši dogodki: 1942 uničena polovica vasi, 1954 elektrifikacija vasi, 1980 s pomočjo gabrjskih gasilcev in MO NM zgrajen vaški vodovod in rezervoar, 1979 nova cesta proti Gorjancem, 1982 v vasi zazvonil prvi telefon in 1993 asfaltiranje vaških poti.

Leta 2009 je vas zgradila nov vodovod, s katerim se je priključila na gabrski vod, zgradila kanalizacijo in obnovila cesto skozi vas v avtobusnim postajališčem.

Ob prvem popisu prebivalstva l. 1869 je imelo Jugorje 66 prebivalcev. Rest se je nadaljevala do leta 1931 (85 preb.). Od takrat

naprej se število prebivalstva do danes ni bistveno spreminjalo (l. 2018: 72 preb.)

Nekoč sta bila za ljudi pomembna vira zasluška les z Gorjancev in kmetovanje. Slednjega pa se danes niso opustili in kljub delu v 15 minut oddaljenem Novem mestu še vedno pridno obdelujejo

kmetijske površine in živijo z naravo. Nad Jugorjem je v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja obratovalo smučišče Dec, ki so ga upravljali domačini s pomočjo KS. Danes je smučišče opušteno, travnik pa je delno zaraščen. Vodi pa preko smučišča pespot na Gospodično, Miklavž in Trdinov vrh. Ob vzhodno smučišča je KS Gabrje uredila makadamsko parkirišče.

SPOMENIK

SPOMENIK NOB

Spomenik v obliki štirinastega zgodnjega nagrobnika nadgrajuje obelisk iz belega kamna s petokrako zvezdo na vrhu. V širšem spodnjem delu so vklesana imena padlih partizanov in žrtve fašizma iz Gabrja in okoliških vasi. Postavljen je bil 1946.

SPOMENIK NOB NA POKOPALIŠČU

Na pokopališkem zidu je pritrjena z marmorjem obložena stena, na kateri je stilizirano prikazana umirajoča ptica. Na krila ptice je vklesan napis. Spomenik je bil urejen 1963 po načrtih J. Zamljena. Na novo lokacijo je bil prestavljen 1989.

GABRSKA JAMA

Velik del vasi Gabrje stoji nad kraško jamo. Vhod v jamo je v jašku na cesti ulice Šumeči potok sredi vasi. V jamo pridemo po 9 m spustu v brezno na vhod zgornje dvorane, ki je nastala v prelomu. Za njo se vrtijo še druge dvorane v etažah. Med dvoranami so številni rovi, ki jih povezujejo in tvorijo labirint, ki je za nepoznavalce jame zelo naporen. V dvoranah so ogromni podorni bloki in kosi odlomljene sige in razbitih kapnikov. Na blokih rastejo kapniki različnih velikosti in oblik. Kamnina je korodirana in ponekod črne barve. Po labirintu rovoov pridemo v dvorane različnih velikosti, trenutna najnižja točka je globina jame -72 m, po dnu teče manjša količina vode, ki izginja neznano v še neraziskano podzemlje

pod vasio Gabrje. Gabrska jama predstavlja prepoznaven indikator tipičnega kraškega sveta.

STUDENEC IN SLAP ŠUMEČI POTOK

Med znamenitostmi, s katerimi se ponosa vas Gabrje, je vsekar starodavni studenec, h kateremu danes vodi tudi ulica K studencu. Gabrčanom je ta izvir, saj ni malo tistih, ki kljub vodi v domači pipi redno odhajajo ponjo prav k temu studencu. Kot da bi spoštovali tisočletno vez vasi s tem izviro, ki prav gotovo predstavlja enega glavnih razlogov za nastanek vasi.

DOM LOVSKE DRUŽINE TRDINOV VRH

Leta 2018 je Lovska družina Trdinov vrh na strelišču v Dulah zgradila nov lovski dom. Objekt je namenjen razvoju različnih športno-rekreacijskih, kulturnih in drugih dejavnosti.

AZALEJA

Posebna znamenitost s področja naravne dediščine predstavlja rumeni sleč (Rhododendron luteum) oziroma pontska azaleja, ki raste ob cesti Gabrje-Brusnice. Rumeni sleč je bil v Sloveniji odkrit zelo pozno. Leta 1954 ga je na omenjeni lokaciji našel Miha Ogorec, nekdanji direktor Arbutema, v Sloveniji so samo štiri nahajališča rumenega sleča: rastišče pri Bostanju, rastišče med Gabrjem in Brusnicami in rastišče na Vrhu pri Trzišču, ki so del evropskega ekološkega omrežja Natura 2000, ter rastišče na Vrhu pri Topolovcu. Zaradi redkosti je uvrščen med ogrožene rastlinske vrste in je v Sloveniji zavarovan od leta 1976.

V velikih dreves na oziroma pontska azaleja, ki raste ob cesti Gabrje-Brusnice, Rumeni sleč je bil v Sloveniji odkrit zelo pozno. Leta 1954 ga je na omenjeni lokaciji našel Miha Ogorec, nekdanji direktor Arbutema, v Sloveniji so samo štiri nahajališča rumenega sleča: rastišče pri Bostanju, rastišče med Gabrjem in Brusnicami in rastišče na Vrhu pri Trzišču, ki so del evropskega ekološkega omrežja Natura 2000, ter rastišče na Vrhu pri Topolovcu. Zaradi redkosti je uvrščen med ogrožene rastlinske vrste in je v Sloveniji zavarovan od leta 1976.

To je listopaden grm, ki s čudovitimi živorumenimi in rdečimi odsečimi cvetovi zavzame v začetku maja. Zelo mu ustrežajo kislila tla in topla prisojna lega. Raste na gozdnem robu ali v gozdu, viskanju sonca med krošnjami

GOSPODIČNA IN TONIJEV STUDENEC

Ob studencu Gospodična je leta 1931 s pomočjo novomeške podružnice Slovenskega planinskega društva zrasla planinska koč, ki se je vsa ta leta pomlajevala in je danes ena najlepših planinskih koč v Sloveniji. Priljubljena točka srečevanja lovcev in prebivalcev naše krajevne skupnosti je tudi Lovska koč Lovske družine Trdinov vrh ob cesti v neposredni bližini Gospodične. Prizadene lovci so v osmdesetih letih to kočjo postavili na mesto nekdanjega lesenega in pogorelega objekta. Posebej pritegne pozornost neto urejena okolica s Tonijevim studencem. Vsevedni znajo povedati, da je voda iz tega studenca zelo koristna za moško moč - podobno kot velja pri Gospodični za žensko lepoto.

SV. JERA IN SV. ELIJA NA TRDINOVEM VRHU

Pod katastrsko občino Gabrje spadajo tudi ostaline rimskokatoliške cerkve sv. Jere na Trdinovem vrhu, najvišjem vrhu Gorjanice (1178 m). Na drugi strani državne meje pa stojijo ostaline grškokatoliške cerkve sv. Elije. Cerkev sv. Jere je prvič omenjena leta 1447 v listini, v kateri sta Friderik II. Celjski in njegov sin Ulrik II. Celjski potrdila lastništvo samostanskega gozda na Gorjancih, ki ga je kartuzijanom iz Pleterja ob ustanovitvi samostana 1406. leta daroval Herman II. Celjski. Ostaline te cerkve, ki so nemarno ležale na Trdinovem vrhu, je s partnerji leta 2013 uredil in nadknil Zavod za turizem Novo mesto. S to cerkvijo je povezan nekaj čudežnih dogodkov oziroma božjih milosti, o katerih v svoji Slavi vojvodine Kranjske piše polihistor Janez Vajkard Valvasor. Pozidava cerkve sv. Elije je povezana s selitvijo Uskokov v Zumberk v prvi polovici 16. st. Po sv. Jeri se je vse do leta 1923 imenoval tudi vrh Gorjanec, ko so ga na predlog starostar novomeškega planinskega društva, prof. Seidla, preimenovali v Trdinov vrh, meotem ko so Hrvatje zadržali svoje prvotno ime, Sveta Gera. Cerkvi predstavljata mesto srečevanja ljudi z obeh strani meje.

UČNI ČEBELNJAK

Čebelarско društvo Novo mesto je leta 2017 postavilo društveni čebelnjak v Bergeših pri Gabrju. V njem je prostor za apterigoarje, prostor za izvajanje delavnice dobre čebelarске prakse, soba za točenje medu. Okolica čebelnjaka je zasajena z medovitimi drevesi in rastlinami.

KOLESARSKA VAS

Gabrje je širom Slovenije znano kot prizorišče številnih kolesarskih tekmovalj. Organizira jih Kolesarsko društvo Papež - Podgorje, ki je bilo ustanovljeno l. 1999. Vaščani smo ponosni na sovaščana, kolesarja Tomaža Noseta. Je dvakratni zmagovalec dirke po Sloveniji. Uspešno se je meril tudi z najboljšimi kolesarji po svetu.

Gabrje je širom Slovenije znano kot prizorišče številnih kolesarskih tekmovalj. Organizira jih Kolesarsko društvo Papež - Podgorje, ki je bilo ustanovljeno l. 1999. Vaščani smo ponosni na sovaščana, kolesarja Tomaža Noseta. Je dvakratni zmagovalec dirke po Sloveniji. Uspešno se je meril tudi z najboljšimi kolesarji po svetu.

Na Gorjancih sta ohranjena dva ostanka pragozda - pragozd Ravna gora (15 ha) in pragozd Trdinov vrh (23 ha). Predstavljata redka primerja se ohranjenih prvotnih čistih bukovih gozdov v srednji Evropi. Med drevnimi vrstami so prevladujoči bukivi primešani javor, redkeje jerebika in mokovec. Pragozdova sta zavarovana kot naravna rezervata. Planinska pot iz Gabrja vodi po obrobju pragozda Trdinov vrh. Naravne in kulturne znamenitosti Gorjanice lahko spoznate na kar dveh učnih poteh. To sta učna pot Trdinov vrh in učna pot Miklavž. Poti sta opremljeni z informativnimi tablam.

TUDI GABRČANI PIŠEMO

Gabrčani smo ponosni na naše ustvarjalce pisane besede. Franc Luzar, oče inovatorja in podjetnika Boža Luzarja, je spisal bogato kroniko vasi Gabrja od 1864 do 1964. Njegov vnuk Marko Kragelj je avtor obsežnejše kronike Gabrja od l. 1229 do l. 2020. Albina Luzar je izdala pesniško zbirko Gospodične. Ljudski recitator, avtor pesniške zbirke Pesmi, Mihael Rukše, nam vedno znova popestri dogodke v vasi. Ivo Kuljaj, ambasador cvička, pa je spisal knjigo o cvičku, lovstvu, trtah in zidnicah na slovenskem. Če pa imate težave z razumevanjem naše "podgorščine", si izposodite narečni slovar, katerega soavtorica je domačinka Milena Jaklič.

